

ÅLANDS MILJÖPRÖVNINGSNÄMND

Strandgatan 25
22 100 Mariehamn
Tel.nr. (018) 25127 Fax nr (018) 16595
Hemsida www.mpn.aland.fi

MILJÖTILLSTÅND

Datum

04.03.2003

Ärendenummer

MPN-01-67

Sökanden

Ålands Forell Ab
Järsö
22100 Mariehamn

Ärende

Ansökan om miljötillstånd för en ny fiskodling om 70 000 kg tillväxt per år.

Ansökan har anhängiggjorts vid miljöprövningsnämnden 25.10.2001 och har kompletterats 03.06.2002 och 18.11.2002.

Verksamhet och dess placering

Ansökan avser nytt tillstånd för fiskodling på samma plats där tidigare fiskodling bedrivits i Västerviken, Järsö, Lemland, med en årlig produktion om ca 70 000 kg. Den fodermängd som används skulle innehålla 840 kg fosfor och 6 800 kg kväve.

Grund för sökande av tillstånd

Ansökan anhängiggjordes hos miljöprövningsnämnden som tillstånd enligt vattenlagen och överfördes till ansökan om tillstånd enligt miljöskydds- och miljötillståndslagen den 09.07.2001 till följd av den senare lagens ikraftträdande.

Grunden för sökande av miljötillstånd är 11 § landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (30/2001), då tillstånd behövs enligt 6 kap 18 § 1 mom. punkt j) vattenlagen för landskapet Åland (61/1996).

Tillstånd och avtal rörande verksamheten samt områdets planläggningssituation

Tidigare avvecklingsbeslut

Ålands miljöprövningsnämnd beslutade 25.01.1999 att Ålands Forell Ab skulle avveckla sin fiskodlingsverksamheten senast 31.05.1999. Beslutet överprövades av Ålands landskapsstyrelse 01.07.1999. Landskapsstyrelsen förlängde tiden för avvecklingsperioden och skrev att tillståndet är i kraft till utgången av år 2002 och kan därefter inte förnyas. Ärendet gick vidare till Högsta förvaltningsdomstolen som tog beslut 07.03.2001 om att det inte finns skäl att ändra landskapsstyrelsens beslut. Enligt tillsynsmyndigheten Ålands landskapsstyrelse hade Ålands Forell Ab avvecklat sin fiskodlingsverksamhet i Västerviken, Järsö, Lemland 31.12.2002.

Sökandes rätt till de erforderliga områdena

Det vattenområde som används för fiskodlingsverksamheten tillhör fastigheten Kapri RNr 3:87 och ägs av Per-Adolf och Helena Husell som driver Ålands Forell Ab.

Platsen för fiskodlingsverksamheten och miljöns tillstånd

Områdets hydrologi, geologi och naturens tillstånd

Ålands Forell är belägen i Västerviken vid Holmen, på den västra sidan av Järsö i Lemland. Den inre delen av viken består av en sedimentationsbassäng med den djupaste punkten på 12 m. Viken öppnar sig mot sydväst och har en tröskel vid öppningen på ungefär 7 m. Utanför går farleden in till västra hamnen i Mariehamn. Skärgården kan klassificeras som ytterskärgård, exponerad för sydliga och sydvästliga vindar. Fiskodlingen finns i den innersta delen av viken, ovanför sedimentationsbassängen. Det saknas dock mätningar på verkliga vattenströmningar och vattenutbytet. För vattenområdet finns det inte utfärdade kvalitetsnormer.

Recipientens tillstånd och användbarhet

Ålands Forell Ab har bedrivit fiskodling i Västerviken sedan 1981. Tillstånd för verksamheten beviljades första gången av Västra Finlands vattendomstol den 31.01.1992 efter att fiskodlingsnäringen i slutet av 1980-talet ålades obligatorisk tillståndsplikt. År 1982 var produktionen ca 42 ton fisk. Under de följande åren ökade produktionen successivt till ca 100 ton 1985. Enligt sökandes uppgifter till tillsynsmyndigheten var produktionen år 1993 ca 156 500 kg fisk, villkoret från Västra Finlands vattendomstol var en tillväxt på 70 000 kg och fodrets innehåll av kväve och fosfor var 6 500 kg respektive 900 kg. Även dessa villkor överskreds. År 1994 odlades ca 76 000 kg och villkoren för kväve och fosfor i fodret överskreds inte. År 1995 var tillväxten ca 70 500 kg. År 1996 ca 68 000 kg, år 1997 odlades ca 71 000 kg och år 1998 odlades ca 78 000 kg. Tillväxten år 1999 var ca 98 800 kg och då överskreds villkoren för fosfor och kväve i fodret. Även år 2000 överskreds villkoren då man hade en tillväxt på ca 94 000 kg. År 2001 odlades ca 97 800 kg och även då överskreds villkoren för fodrets innehåll av kväve och fosfor.

Vattnets kvalitet

Tabell 1:

År	Inverkan på vattenkvalitet	Eutrofiklass	Användningsklass
1997	tydliga	eutrof	nöjaktig
1998	tydliga	eutrof	nöjaktig
1999	tydliga	eutrof	nöjaktig
2000	tydliga	mycket eutrof	dålig
2001	tydliga	eutrof	nöjaktig

Annan belastning på området

I avseende på övrigt utnyttjande konstateras av sökanden att ingen annan yrkes- eller utkomstverksamhet veterligen bedrivs i området. Det sker dock viss stuguthyrning. Vidare menar sökande att området är förhållandevis tätt bebott, både med fast bosättning och fritidsbostäder. Det innebär att området utnyttjas för rekreation i avseende på direkt nyttjande av vatten och strand huvudsakligen dock under relativt kort tid av året.

Närmaste fiskodlingar är Ålands Fiskförädlings Ab:s två odlingsenheter, den ena vid Nätö med en produktionsvolym på ca 120 000 kg och den andra vid Bergö med en produktionsvolym på ca 60 000 kg. I övrigt saknas annan punktbelastning.

Fiskodlingsverksamhet

Produktion

Ålands Forell Ab bedriver uppfödning av regnbågsforell genom utfodring i nätkassar med totalvolym på ca 7 000 m³. Sökanden planerar att även i fortsättningen ha en oförändrad omfattning av verksamheten som skulle medföra en årlig riktgivande tillväxt på ca 70 000 kg. Med en specifik belastning på högst 8 g fosfor och 70 g kväve per kg fisk ger detta enligt sökanden en årlig belastning på ca 560 kg fosfor och 4 900 kg kväve. Den foder mängd som används skulle innehålla 840 kg fosfor och 6 800 kg kväve, angivet som löpande årsmedeltal för de tre senaste åren av tillståndsperioden.

Utfodringssystem och skötsel vid fiskodlingen

Enligt sökanden sker utfodringen med högenergifoder av miljövänligaste typ. Foderdoseringen sker med tidsstyrda foderautomater. Ansvarig för den dagliga skötseln är Patrik Husell.

Slakt och rensning

Företaget uppger att fisken slaktas i befintliga anläggningar på land. Renseriet är sedan år 2000 uppkopplat till Mariehamns reningsverk.

Behandling och mottagning av avfall

Enligt sökandes uppgift deponeras död fisk och rensavfall på kommunens avfallsdeponi enligt erhållna direktiv alternativt kan rensavfall komposteras eller ensileras för återanvändning som pälsdjurfoder.

Fiskodlingens miljöbelastning och begränsning av den

Odlingsplatsens lämplighet

Ålands Forell Ab:s odlingsplats är en av de mest undersökta platserna av alla åländska fiskodlingar. Redan då företaget började verksamheten 1981 startade Husö biologiska station sina undersökningar. Enligt Husös forskningsrapporter har det i tidiga undersökningar varit syrebrist i bottenvattnet kring odlingen och höga halter av närsalter har uppmätts (Kåll 2002).

Enligt Jukka Mehtonens schematiska utredning i ”Förslag till det reviderade miljökontrollprogrammet för fiskodlingen på Åland” (Husö biologiska station, 2000) över de åländska fiskodlingarnas instängdhet har vattenområdet vid Västerviken, Järsö beräknats ha en yta på 0,68 km² och en öppenhet på 0,27. Värdet för öppenheten har beräknats genom att dividera vattenytans area med tvärsnittsöppningarnas area. Öppenheten avspeglar vattenutbytetiden och är därmed ett mått på ett områdes känslighet för övergödning. Av de 47 olika odlingsplatserna har 25 värden under 0,5 och de övriga 22 större öppenhetsvärden och därmed troligen bättre vattenomsättning och är mindre känsliga för övergödning. Totalt har nio odlingar vars öppenhet och vattenareal är små, erhållit avvecklingstillstånd från Ålands miljöprövningsnämnd fram till år 2002 då även verksamheternas påverkan på vattenkvaliteten varit tydliga. Däribland räknas det avvecklingsbeslut som Ålands Forell Ab erhöll 25.01.1999.

Faktiska utsläppsnivåer och beräkning av dessa

Enligt sökandens uppgifter till övervakande myndigheter gällande de mängder foder som använts för odlingen för år 2001 kan den faktiska belastningen från verksamheten beräknas uppgå till maximalt 540 kg fosfor respektive 4 450 kg kväve. Företaget har uppnått en foderfaktor i medeltal på 1,0. För beräkning av högsta tillåtna mängder fosfor respektive kväve i det årligen använda fodret antas fodret innehålla 0,9 % fosfor samt 6,9 % kväve samt att den odlade fisken innehåller 0,4 % fosfor och 2,75 % kväve enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10. Belastningsvärdena beräknas från en massbalansmodell där man beräknar mängden tillfört fosfor och kväve med fodret minus de mängder som tas upp i fisken på årsbasis. Den specifika belastningen erhålls genom att dividera det erhållna belastningsvärdet med fiskens årliga tillväxt.

Påverkan av utsläpp

Platsen vid Ålands Forells Ab:s odling är väldigt väl undersökt eftersom Husö biologiska forskningsstation har bedrivit undersökningar där sedan 1981. Sammanfattningsvis pekar undersökningarna på att området är påverkat av fiskodlingen. Området är instängd och det inre området består av en sedimentationsbassäng. Inflödet till viken begränsas av en tröskel på 7 meter. På grund av den dåliga vattengenomströmningen och ökad näringsaccumulation förekommer det syrebrist i det botten nära vattnet.

Enligt det gemensamma miljökontrollprogrammets vattenanalyser gjorda vid odlingsplatsen har inverkan på vattenkvaliteten klassats som tydlig. Området har klassats som eutroft till mycket eutroft de senaste fem åren.

År 1999 gjordes en undersökning av bottenfaunan. Föroreningsgraden bedömdes med termerna förorenad i den ena kontrollpunkten, närmast odlingen, och litet förorenad i den andra kontrollpunkten. Artantalet och biomassan på punkt 16 är mycket små, vilket förklaras av förekomsten av svavelväte. Till artbeståndet hör arter typiska för en förorenad botten, glattmaskar och fjädermyggselarver jämte några ovanpå botten levande musslor. På punkt 15, något lägre ifrån fiskodlingen, är faunans art- och individantal mer lika referenspunkternas. Östersjömusslans storleksfördelning tyder på den samma.

Kontroll av verksamheten och dess verkningar

Kontroll av utsläpp

Kontrollen av eventuell miljöpåverkan sker inom ramen för det av Ålands landskapsstyrelse godkända gemensamma miljökontrollprogrammet för de åländska fiskodlingarna från 1993 där odlingsenheten ifråga ingår. Vattenkvalitetsanalyser utförs 2 ggr per år och undersökning av bottenfauna görs vart tredje år.

Alternativ placering

Ålands Forell Ab har medvetet valt att bibehålla odlingen som ett småskaligt familjeföretag. Detta har medfört att man inte har vare sig praktiska eller ekonomiska möjligheter att utlokalisera verksamheten till öppet hav. Ålands Forell äger inte och har inte tillgång till eller nyttjanderätt för andra vattenområden. Sökanden uppger att det är uppenbart att det inom rimligt avstånd och med bibehållandet av en inte alltför stor odling inte finns tillgång till alternativa områden som är miljömässigt lämpliga och där nyttjande rätt kan erhållas.

Miljöberättelse

Miljökonsekvensbedömning behöver inte uppgöras i detta ärende. Den information och utredning som enligt 5 § landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (10/2000), skall ingå i miljöberättelsen till detta beslut, finns i beslutstexten.

BEHANDLING AV TILLSTÅNDSANSÖKAN

Kungörelse

Ansökan kungjordes under tiden 2 – 23 december 2002 på Lemlands kommuns och Ålands landskapsstyrelses anslagstavlor. Kungörelsen fanns införd i Tidningen Åland och Nya Åland. Alla kända sakägare delgavs kännedom om ansökan per brev. I kungörelsen och delgivningen framgick att envar hade rätt att skriftligen yttra sig över ansökan inom ovannämnda tid.

Yttranden

Yttrande inlämnat av Margaretha Procopé, inkom 02.12.2002

Margareta Procopé motsätter sig att Ålands Forell Ab eller någon annan beviljas tillstånd att få odla regnbågsforell i Åländska vatten. Fiskodlingarnas fördärliga inverkan på vattenmiljön i Östersjön, beroende på dess expanderande spridning av gödande ämnen kring holmar och skär, har en olycksbringande och osund inverkan på sommarturismen och på ålänningarna själva.

Yttrande inlämnat av Berit och Jan Granit, inkom 18.12.2002

Berit och Jan Granit, ägare till fastigheten Hasselbacken RNr 1:42 Järsö, kommer med följande yttrande: Då vi den 27.05.2002 köpte fastigheten i Järsö gjorde vi det med vetskap om att Ålands Forells Ab:s fiskodlingstillstånd skulle upphöra den 31.12.2002. Vi förutsätter därför att Miljöprövningsnämnden och Landskapsstyrelsens beslut skall gälla fortsättningsvis, så att ovannämnda ansökan om tillstånd för fiskodling inte skall kunna godkännas på nytt. Vi måste ju kunna lita på våra myndigheter, att de inte ett år säger nej och följande år ja. Vi har redan investerat ca 97 000 euro i fastigheten och planerar

ytterligare investering i utbyggnad, garage etc. på 50 – 60 000 euro inom 2 år för att i framtiden kunna använda huset på heltid under ca sju månader om året. Skulle Ålands Forell Ab beviljas nytt tillstånd för fiskodling anser vi att det minskar vår fastighetsvärde och vår ekonomiska satsning troligen inte fås igen, om vi senare skulle bli tvungna att sälja.

Ålands Forell Ab har bedrivit fiskodling i Västerfjärden över 20 år, vilket vi redan tycker är alltför länge ur miljösynpunkt, eftersom odlingen är belägen långt inne i en vik utan vattengenomströmning. Bolaget skriver i sin anhållan att det mest ödesdigra för dem är de förlorade framtida utkomstmöjligheterna för flera familjer. Vad vi vet finns det inga flera än familjen Husell. I ansökan hänvisas till att flera av de närmaste sakägarna gett sitt medgivande till fortsatt verksamhet i Västerfjärden. Av de namn som finns på listan bor de flesta på Granö, Järsö och Bergö och äger alltså inte stränder inne i Västerfjärden i närheten av fiskodlingen, så deras intygande måste anses vara av mindre betydelse, eftersom de inte direkt drabbas av olägenheter från fiskodlingen.

Att några ägare till grannfastigheter till fiskodlingen bekräftat att de inte lider av den och att accepterar att den får finnas kvar, får man se som att de är goda grannar till Husells och därför inte vill störa grannsämjan med att motsätta sig verksamheten. Deras bekräftelse kan därför inte heller tillmätas alltför stor betydelse. Att Sven-Erik Nyholm haft några turister med sig som fått fiska i odlingen sommaren 2001 är utan betydelse i sammanhanget. Vi har åtminstone inte sett några fiskande turister där detta år. Som nya ägare till Hasselbacken 1:42 har vi naturligtvis inte kunnat följa med vattenkvalitetens förändring i Västerfjärden. Vi har bara denna sommar kunnat konstatera, att vattnet tidvis är väldigt grumligt och ofta flyter det en fet hinna på vattnet om det blåser från nordost mot vår strand. Botten verkar också vara mycket svart och kletig.

Det som även stört oss denna sommar är det ändlösa plaskandet som hörs från fiskodlingen, då vi suttit ute på altan och skulle ha velat njuta av lugnet och stillheten. Det kommer också fisklukt över oss då vinden ligger på, och några gånger under sensommaren och hösten har vi från fiskodlingen fått utstå en förskräcklig obehaglig stank. Att miljöeffekterna är lindriga och att verksamheten inte orsakar väsentlig olägenhet vill vi inte hålla med om. Undersökningar visar ju att fiskodlingarna är de största förorenarna av våra vatten. Dessutom tycker vi att det överhuvudtaget inte är nödvändigt att producera fisk på detta sätt. Vi motsätter oss således bestämt att Ålands Forell Ab beviljas nytt tillstånd för fortsatt fiskodling.

Yttrande inlämnat av Åke Öjst med flera, inkom 20.12.2002

Undertecknade påpekar att det i kungörelsen anges att fiskodlingen är i havet då det snarare rör sig om en badvik längst inne i Västerfjärden. Vidare är de mycket förvånade att denna ansökan inlämnats. Enligt Landskapsstyrelsens beslut 01.07.1999 måste Ålands Forell Ab avveckla sin fiskodling i år (2002) och fiskodlingstillståndet kan därefter ej förnyas. Som känt gav Landskapsstyrelsen en extra avvecklingstid på tre år. Enligt olika miljöexperter var denna tid alltför lång med tanke på de miljöproblem som Ålands Forell Ab orsakat under många år. Undertecknade kräver att Landskapsstyrelsens beslut 01.07.1999 måste följas av Ålands Forell Ab. Undertecknade godkänner inga ändringar. Undertecknade menar att fiskodlingen har placerats från början på en olämplig plats med dålig vattencirkulation längst in i Västerfjärden. Det finns privata angränsande rekreationsområden i form av sommarstugor och fast boende med egna stränder och vatten nära odlingen. Nedan nämns några av de största olägenheterna som fiskodlingen givit sedan produktionen inleddes 1981: ” Värde av olika fastigheter, strandtomter etc. i närheten av odlingen har betydligt reducerats.

Vattnet är så nedsmutsat i Västerfjärden att det ej går att bada (hälsorisker).

Den gamla badstranden som utnyttjas av olika stugägare är numera helt igenslammat p g a fiskodlingen och under varma sommardagar är det ofta en svår stank och odör nära

odlingen.

Ljudet från den automatiska matningen med torrfoder hörs långa vägar och är mycket störande. Den tunga biltrafiken har ökat betydligt till odlingen genom talrika fisk- och fodertransporter. Uthyrning av sommarstugor har upphört då turisterna ej kan simma i det förorenade vattnet. Påverkan syns flera kilometer från odlingen”.

Enligt fastighetsförmedlaren Harald Karlsson, Mariehamn är värdeminskningen i dessa fall 30 –50 % av marknadspriset.

Västra Finlands Vattendomstol har tidigare, flera gånger, bekräftat bl a. 31.05.1991 (40/1991/3) att platsen för odlingen är olämplig. Vattenöverdomstolen i Vasala, Landskapsstyrelsen, Husöbiologiska station och Ålands miljöprövningsnämnd har även tidigare i olika utlåtanden, rapporter som påpekat att platsen är olämplig för fiskodling. Enligt Husö biologiska stations regelbundna undersökningar har vattenkvaliteten i Västerfjärden försämrats betydligt sedan fiskodlingen inledde sin verksamhet år 1981. Undertecknad hänvisar till en rad undersökningar som styrker detta.

Slutligt menar undertecknad att tillåta fortsatt odling av fisk vid denna odlingsplats innebär att vattenområdet inte används på ett sätt som bäst gagnar en uthållig utveckling av vattenmiljön i enlighet med 1 kap 1 § vattenlagen inom och utanför landskapet. En fortsatt belastning av fosfor och kväve i vattenområdet riskerar att på sikt leda till en förändring av vattenmiljön och en ändrad biologisk sammansättning i Västerfjärden.

Fiskodlingsverksamheten tillsammans med andra vattenfarliga verksamheter riskerar att medföra olägenheter som är av väsentlig betydelse och nyttan av fiskodlingsverksamheten överstiger inte klart skadan i enlighet med 4 kap 3 § 1 mom. vattenlagen. Det har inte i ansökan visats att verksamheten inte bidrar till ökad övergödning i området. Enligt 5 kap 9 § 2 mom. får verksamhet komma tillstånd i vattenområde endast om det kan visas att verksamheten inte bidrar till ökad övergödning i området. Det finns idag ej fastslagna vattennormer för vattenkvalitet och då kan inget tillstånd för fiskodling beviljas för Ålands Forell Ab i Västerfjärden. I fall Ålands Forell Ab skulle fortsätta på något sätt efter den 01.01.2003 med fiskodling i Västerfjärden yrkar undertecknad på en ersättning av Ålands Forell Ab på 15 000 euro per år per fastighet på grund av miljöproblem. Dessutom blir det stora ekonomiska förluster vid försäljning av fastighet och strandtomt i närheten av fiskodlingsplatsen

Yttrande inlämnat av Mariehamns stad, inkom 20.01.2003

Mariehamns stad som har betydande intressen i närheten av det aktuella området yrkar att miljöprövningsnämnden inte ger tillstånd till fortsatt verksamhet i området, om inte långtgående åtgärder vidtas för att skydda vattenmiljön. Stadens ställningstagande framgår av det nedanstående. Ålands Forell Ab:s miljökonsekvensbedömning har gjorts med största sakkunskap, men baserats på ett bristfälligt underlag, vilket även sökandens expert i sitt utlåtande antyder. Vad man dock kan utläsa från de vattenanalyser, som miljökonsekvensbedömningen bygger på, är tidvis förhöjda halter näringsämnen i närheten av odlingsstället i jämförelse med referensområden och i utredningen angivna vattenkvalitetskriterier, även lätt förhöjda halter bör ses som anmärkningsvärda på grund av att dessa kan indikera ett så stort näringstillskott, att vattenvegetationen inte förmår att ta upp alla tillskott och/eller att vattenomsättningen i området är så bristfällig att näringstillskottet inte tillräckligt snabbt kan transporteras bort från odlingsområdet. Den nu aktuella miljökonsekvensbedömningen ger på grund av bristfälligt dataunderlag inte möjlighet att utesluta att Ålands Forell Ab:s anläggningen inte förorsakar direkta miljöskador i anläggningens närområde. Ur stadens synvinkel är dock av större betydelse förhållande mellan de utsläppta mängderna från odlingen i jämförelse med vad stadens reningsverk, lotsbroverket släpper ut. Miljöprövningsnämnden har nyligen fattat beslut om reningsverkets fosfor- och kväve utsläpp. Reningskraven är långtgående och för att möta de fastställda utsläppsvillkoren tvingas staden investera stora belopp i reningsanläggningen.

Till Lotsbroverket leds förorenat vatten från mer än hälften av Ålands befolkning. Belastningen är idag efter rening ca 800 kg fosfor och 53 ton kväve per år. Med dagens belastning och de nya kvävereningskraven, beräknas kväveutsläppen bli av storlek 15 ton per år och fosforutsläppen understiga ett ton per år. I jämförelse med reningsverkets tillåtna utsläppsmängder och de mycket stora kostnaderna för att komma ner till sådana värden, är utsläppsmängderna 560 kg fosfor och 4,9 ton kväve som Ålands Forell begär tillstånd för orimligt stora, inte minst med tanke på att det handlar om en förhållandevis liten industriverksamhet, där inga som helst konkreta åtgärder vidtagits för att samla upp och omhändertaga utsläpp, som i grunden är av samma slag som Lotsbroverkets. Med tanke på recipienten har Ålands Forells odlingsanläggning i jämförelse med Lotsbroverket ett gynnsammare läge. De hårda reningskraven på Lotsbroverket kan dock endast delvis motiveras med att den lokala vattenmiljön är påverkad. Avgörande är att man generellt har att ställa hårda krav på alla utsläpp i Östersjön och i den starkt förorenade åländska skärgården i synnerhet. Om miljöprövningsnämnden - mot förmodan - skulle komma fram till att det idag finns tillräckligt recipient kapacitet i området för orenade utsläpp av den storleksordningen som Ålands Forells anläggning ger, bör denna kapacitet i första hand reserveras för den ökning av fosfor och kväveutsläpp, som kommer att ske när Lotsbroverkets nyttjandegrad i framtiden ökar.

Mariehamns stad har inga invändningar mot Ålands Forell Ab:s verksamhet i sig, men menar att det stora allmänna intressen i formen av avloppsvattenutsläppen från stora delar av Ålands befolkning och industrier, som renats till mycket höga kostnader, står här i konflikt med de orenade utsläppen från en förhållande till samhället i övrigt rätt så blygsam industri. Staden yrkar således på att miljöprövningsnämnden i ett eventuellt tillstånd ställer sådana miljökrav på Ålands Forell Ab:s verksamhet, som kan jämföras med vad som tillämpas på utsläppen från Lotsbroverket.

Utlåtanden

Miljöprövningsnämnden har begärt utlåtande från Lemlands kommun, Husö biologiska station samt Ålands landskapsstyrelse.

Utlåtande från Lemlands kommun, inkom 16.12.2002

Kommunstyrelsen i Lemland beslutar att inte förorda ansökan.

Utlåtande från Husö biologiska station, inkom 19.12.2002

Ålands Forell Ab har odlat fisk i havsområdet mellan Skedholm och Bergö, Järsö, Lemland från år 1981, och verksamheten borde avvecklas till slutet av år 2002 enligt miljöprövningsnämndens beslut. Nu har bolaget lämnat in en ny ansökan för fortsatt odling av fisk i ovannämnda havsområde.

Ålands Forell Ab har odlat i medeltal ca 80 ton fisk per år med en foderfaktor på ca 1,2. Fodret har innehållit (enl. ansökan) 850 kg fosfor och 6 000 kg kväve varmed villkoren överskridits med över 30 % under de senaste åren. Den planerade fortsatta verksamheten skulle innefatta en årlig tillväxt på ca 70 ton, med en specifik belastning på 8 g fosfor och 70 g kväve. Ingetdera värde bemöter riktvärdena på 7 g fosfor och 44 g kväve per kg odlad fisk utgivna av Miljöministeriet i Finland som mål fram till år 2005 inom de finländska odlingarna (Suomen Ympäristö 402 ”Åtgärdsprogram för skydd av vattnen fram till år 2005”, 2000).

Enligt vattenanalyser gjorda mellan 1993-2001 är fiskodlingsverksamhetens inverkningsgrad på vattenområdet tydliga, och områdets användbarhetsgrad är nöjaktig eller dålig. Området

klassas som eutroft eller mycket eutroft (Fiskodlingens miljökontrollprogram 1993-2001). Vattenområdet har även studerats i flera repriser av Husö biologiska station, senast sommaren 2002 (Forskningsrapporter från Husö biologiska station nr 45/1985, 61/1988, 76/1990, 77/1990, 93/1995, 107/2002), och även dessa studier påvisar havsområdets eutrofierade status. Enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder till Kust och hav (SNV rapport 4914, 1999) har mycket höga halter har uppmätts av klorofyll-a ($> 5\mu\text{g/l}$), total fosfor ($>31\ \mu\text{g/l}$) och total kväve ($> 448\ \mu\text{g/l}$) allmänt under sensommaren på kontrollpunkterna, och värden överstiger kraftigt halterna på referenspunkten. Bottenfaunan i området är utarmat, och längst in vid fiskodlingskassarna är bottenarna så gott som döda. Området har ett svagt vattenutbyte p g a en tröskel till omkringliggande havsområde, varför belastningens effekter på den närliggande vattenmiljön ytterligare accentueras.

Enligt miljöministeriets åtgärdsprogram fram till år 2005 borde landskapet Åland sträva till att minska belastningen från fiskodlingar med 30% från 1993 års nivå till år 2005, och enligt de av landskapsstyrelsen uppställda riktlinjerna för utvecklingen av fiskodlingsverksamheten skall man sträva till att minska fosforbelastningen med 30% och kvävebelastningen med 20% från 1996 års nivå till år 2005.

Med hänvisning till ovanstående anser Husö biologiska station att havsområdet mellan Skedholm och Bergö, Järsö, Lemland inte är lämpligt för fiskodlings- eller annan belastande verksamhet.

Utlåtande från Ålands landskapsstyrelse, inkom 07.01.2003

Landskapsstyrelsen konstaterar att Ålands miljöprövningsnämnd 25.01.1999 beslutade att Ålands Forell Ab skulle avveckla verksamheten senast 31.05.1999. Beslutet överprövades av landskapsstyrelsen 01.07.1999. Landskapsstyrelsen förlängde tiden för avvecklingsperioden och skrev att tillståndet är i kraft till utgången av år 2002 och därefter inte kan förnyas. Ärendet gick vidare till Högsta förvaltningsdomstolen som tog beslut 07.03.2001 om att det inte finns skäl att ändra landskapsstyrelsens beslut.

Förklaring

Ålands Forell Ab, inkom 12.02.2003, med förklaring till utlåtandena, vilka i korthet innehåller följande.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Lemlands kommun.

Kommunstyrelsen i Lemland har vid sitt möte 09.12.2002 beslutat att avge utlåtande där beviljande av tillstånd förordas för fem år. Ärendet har på nytt tagits upp för behandling den 12.02.2002, endast tre dagar senare, varvid beslutet ändrades sålunda att man inte förordar beviljande av tillstånd. Som motivering för ändringen konstateras, att det "framkommit uppgifter som är väsentliga för ärendet". Vad som avses med detta och vilka fakta som därmed legat till grund för kommunens ställningstagande framkommer inte, vilket Ålands Forell Ab finner synnerligen anmärkningsvärt.

Ålands Forell Ab anser att utlåtandet i sin helhet bör förkastas om inte kommunen i enlighet med gällande praxis och demokratiska spelregler vågar, kan eller vill ange på vilka grunder besluten fattas och vilket material man plötsligt fått tillgång till, vilket uppenbarligen inte ingår i de officiella handlingarna i ärendet. Detta är motiverat för att sökanden i enlighet med gällande rättspraxis skall kunna bemöta och yttra sig över kommunen beslutsgrunder.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Husö biologiska station.

Utlåtandet innehåller inga nya fakta i avseende på bedömningen av den tidigare och eventuella fortsatta verksamhetens inverkan på vattenmiljön. De data som anges rörande

tidigare års verksamhet samt utvärderingen av miljökontrollprogrammet är uppgifter som Ålands miljöprövningsnämnd redan har tillgång till. I utlåtandet tar man inte ställning till den miljökonsekvensbedömning som bifogats till ansökan enligt vilken miljöpåverkan är lindrig. I utlåtandet konstateras, att verksamheten under tidigare år i avseende på den specifika belastningen inte uppfyller de mål som miljöministeriet i Finland har uppställt till år 2005, vilket saknar betydelse för tillståndsprövningen. Denna skall göras utgående från påvisad och eventuell framtida miljöpåverkan, inte tidigare års specifika eller totala belastning i siffror och än mindre framtida mål för dessa. I utlåtandet hänvisas avslutningsvis till allmänna målsättningar rörande minskningen av belastningen av vattenmiljön. Dessa argument saknar juridisk grund och kan inte användas för prövning i enstaka fall. Sålunda finner Ålands Forell Ab att utlåtandet i fråga i sin helhet saknar relevans för bedömningen av ansökan.

Förklaring med anledning av utlåtande inlämnat av Ålands landskapsstyrelse.

Ålands landskapsstyrelse har i sin behandling av ärendet uppenbarligen inte bemödat sig att se på ärendets innehåll utan på förhand utgått från att detta gäller samma sak som man tidigare behandlat. Ålands Forell Ab finner detta anmärkningsvärt och oacceptabelt, ett klart bevis på inkompetens och felaktig myndighetshandling av ärendet. Ärendet inkluderar betydande tilläggsmaterial och nytt underlag för bedömningen, vilket Ålands landskapsstyrelse har skyldighet att beakta. Om man anser att materialet innehåller fel eller brister eller på andra grunder inte är tillräckligt för att föranleda omprövning av tidigare ställningstagande bör detta anges liksom grunderna för denna bedömning.

Förklaring med anledning av yttranden inlämnat av Mariehamns stad.

Mariehamns stads yttrande är ett av de få där man även berör den miljökonsekvensbedömning som Ålands Forell Ab har inlämnat. I yttrande hävdas dock att utredningen inte bör tillmätas någon avgörande betydelse på grund av att underlaget har varit bristfälligt. Några motiveringar till den bedömningen ges dock inte, annat än en fri egen tolkning av vad "sökandes expert" antyder. Staden yttrande bygger dock i huvudsak på en lagvidrig argumentation enligt vilket normer och krav från en helt annan verksamhet automatisk kan och skall överföras på det nu aktuella tillståndärendet. Miljölagstiftningen utgår i avseende på vattenfarlig verksamhet alltid från principen om bästa tillgängliga teknik, BAT. BAT för kommunala avloppsreningsverk och fiskodling är helt skilda saker. Det är entydigt klart och påvisat att nuvarande odlingsteknik i nätkassar utgör BAT för matfiskodling under förutsättning att alla tänkbara interna åtgärder vidtas för att optimera verksamheten i avseende på miljöhänsyn.

Mariehamns stads yrkanden, enligt vilka en eventuell fortsatt fiskodlingsverksamhet, förutsätter krav som i avseende på reduktionen av närsalter i utsläppen är på samma nivå som för Lotsbroverket, står entydigt i strid med gällande miljölagstiftning. Enligt dessa staganden får man inte fastställa sådana krav, tillståndsvillkor, försiktighetsmått eller annat som skulle omöjliggöra verksamheten i fråga eller medföra oskäliga kostnader.

Förklaring med anledning av yttranden inlämnat av Berit och Jan Granit

Yttrandet i fråga innehåller inte sådana fakta eller argument som enligt gällande miljölagstiftning skulle motivera eller ge anledning till att avslå ansökan i fråga. I yttrandet ifrågasätter man på lösa eller inga grunder alls de ställningstaganden från berörda fastighetsägare i regionen som intygat att verksamheten inte medför skada, men eller olägenhet, medan man samtidigt hävdar att yttranden i motsatt riktning av dem själva och andra fastighetsägare skall tillmätas avgörande betydelse! En i högsta grad inkonsekvent och märklig argumentation. Som argument för att ansökan skall avslås anges i yttrandet att man störs av det ändlösa plaskandet från fiskodlingen då man vill avnjuta lugn och ro på sin altan. Detta visar med all önskvärd tydlighet på vilken nivå motståndet mot Ålands Forell Ab:s verksamhet i regel ligger och att detta i grund och botten har mycket litet eller inget

alls att göra med vattenmiljöns tillstånd i Västerviken eller miljöhänsyn överlag. Det visar även entydigt att dessa argument mot verksamheten ifråga saknar laga grund och bör förkastas.

Förklaring med anledning av yttranden inlämnat av Åke Öjst m fl.

Yttrandet innebär till alla väsentliga delar en upprepning av de argument som i tidigare sammanhang har framförts av Öjst m fl. Yttrandet innehåller till den delen fortsättningsvis ingen verifikation av de olägenheter man hävdar, än mindre någon påvisbar koppling mellan dessa och den ifrågavarande fiskodlingsverksamheten. Motståndet är sålunda baserat på ideella känslobaserade grunder och förhandsattityder om näringen. Sökanden yrkar att konklusionerna och yrkandena i yttrandet förkastas såsom ogrundade.

Förklaring med anledning av yttranden inlämnat av Margaretha Procopé

Yttrandet innehåller inte några uppgifter om den berörda ansökan eller företaget ifråga och saknar därmed helt relevans för ärendet och tillståndsprövningen och Ålands Forell Ab yrkar på att Ålands miljöprövningsnämnd helt bortser från dylika yttranden och argument av högst allmän, principiell och ideell natur, vilka saknar laga grund för tillståndsprövningen.

ÅLANDS MILJÖPRÖVNINGSNÄMNDENS AVGÖRANDE

Miljöprövningsnämnden avslår Ålands Forell Ab:s ansökan om att få bedriva fiskodling på samma plats där tidigare fiskodling bedrivits i Västerviken, Järsö, Lemland enligt 1 kap 1 §, 4 kap 3 § 1 mom, 5 kap 9 § 2 mom vattenlagen för landskapet Åland (61/1996).

Allmänna motiveringar

Tillverkning av fiskfoder görs av fisk från världshaven och med tillsatser av fett, proteiner och kolhydrater från växter. För att kunna producera 1 kg odlad fisk krävs fiskmjöl från motsvarande ca 4 kg fisk från världshaven. Eftersom foderfisken inte tas från Östersjön sker det alltså en tillförsel av näringsämnen till Östersjön via fiskfodret. Att använda fyra gånger större mängd fisk i form av fiskfoder för att producera odlad fisk är därför inte någon hållbar utveckling. Trots att den globala produktionen av fisk i fiskodlingar har fördubblats de senaste 15 åren har det inte minskat trycket på vild fisk och medfört att utfiskningen har minskat. Det har istället visat sig att fiskodlingar ökar risken för utfiskning i världshaven p.g.a. att det går åt många fler kilo vilt fångad fisk till fiskmjöl än vad man sedan får ut i färdig fisk.

Kraven på utsläpp från avloppsanläggningar för vilka krävs miljöprövningsnämndens tillstånd har skärpts genom tillämpningen av vattenlagen och den nya landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. Miljöprövningsnämnden har ställt krav på 85-95 % fosforreduktion och 50-70 % kvävereduktion i sex kommunala avloppsreningsverk. Ålands landskapsstyrelse uppger i "Utredning över avloppsbehandlingen på Åland och riktlinjer för en förbättrad avloppsbehandling" från oktober 2002 att bl.a. fosforreduktionen skall vara minst 80 % och kvävereduktionen minst 30 %. Inom jordbruket ställs också omfattande krav på utsläpp av både kväve och fosfor. Dessa åtgärder har vidtagits för att minska näringsutsläppet till kustvatten. Kraven på miljöskyddsåtgärder vid fiskodlingar måste därför ställas högt för att inte omintetgöra de åtgärder som har vidtagits vid andra utsläppspunkter. Enligt den uträkning som landskapsstyrelsen har gjort över belastningskällornas andel av totalbelastningen av fosfor och kväve år 2001 bidrar fiskodlingen med 66 % av den totala fosforbelastningen från land och 50 % av

kväveutsläppen. Som en jämförelse kan nämnas att jordbruket står för 17 % av fosforutsläppen och 25 % av kväveutsläppen och Mariehamns stads reningsverk, Lotsbroverket står för 2 % av fosforutsläppen och 12 % av kväveutsläppen.

Specificerade motiveringar

Ålands miljöprövningsnämnd anser att inga nya uppgifter som motiverar odling på denna plats har framkommit i Ålands Forell Ab:s ansökan om att få bedriva fiskodling på samma plats där tidigare fiskodling bedrivits i Västerviken, Järsö, Lemland och vidhåller sitt beslut från den 25.01.1999.

Att tillåta odling av fisk vid denna odlingsplats innebär att vattenområdet inte används på ett sätt som bäst gynnar en uthållig utveckling av vattenmiljön, i enlighet med 1 kap. 1 § vattenlagen, inom och utanför landskapet.

En fortsatt belastning av fosfor och kväve i vattenområdet riskerar att på sikt leda till en förändring av vattenmiljön och en ändrad biologisk sammansättning i havsviken. Fiskodlingsverksamheten tillsammans med andra vattenfarliga verksamheter riskerar trots försiktighetsmått att medföra olägenheter som är av väsentlig betydelse och nyttan av fiskodlingsverksamheten överstiger inte klart skadan i enlighet med 4 kap 3 § i mom. vattenlagen.

Kvalitetsnormer för det aktuella området finns inte, men dålig vattencirkulation kan på platsen ge syrefritt djupvatten med ändrad kemisk sammansättning som följd av att tidigare och fortsatta övergödande lokala utsläpp av närsalter tillåtits i vattenområdet. Det har inte i ansökan visats att verksamheten inte bidrar till ökad övergödning i området. Enligt 5 kap 9 § 2 mom. vattenlagen får verksamheten komma till stånd i vattenområde endast om det kan visas att verksamheten inte bidrar till ökad övergödning i området.

Platsen vid Ålands Forell Ab:s odling är mycket väl undersökt eftersom Husö biologiska forskningsstation har bedrivit undersökningar där sedan 1981. Sammanfattningsvis pekar undersökningarna på att området är påverkat av fiskodlingen. Området är instängt och det inre området består av en sedimentationsbassäng. Inflödet till viken begränsas av en tröskel på 7 meter. På grund av den dåliga vattengenomströmningen och ökad näringsaccumulation förekommer det syrebrist i det bottennära vattnet. Miljökonsekvensbedömningen gjord av Det Norske Veritas 2001 utesluter inte att Ålands Forell Ab:s anläggningen inte förorsakar direkta miljöskador i anläggningens närområde.

På ovannämnda grunder anser miljöprövningsnämnden att nyttan av företaget inte är betydlig i förhållandet till de skador som företaget förorsakar och avslår Ålands Forell Ab:s ansökan om att få bedriva fiskodling på samma plats där tidigare fiskodling bedrivits i Västerviken, Järsö, Lemland.

Tillämpade lagrum

Landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd (30/2001) 2, 3, 4, 11, 23 §§.

Vattenlag för landskapet Åland (61/1996) 1 kap.1 §, 4 kap. 3 §, 5 kap 9 § 2 mom, 6 kap. 4, 18 § 1 mom punkt j.

Landskapsförordning om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (10/2000) 5 §.

Landskapslag om Ålands miljöprövningsnämnd (65/1997).

Avgift

För detta beslut uppbärs en avgift på 134,55 euro.

Kungörelse av beslut

Beslutet sänds till sökanden med mottagningsbevis. Beslutet kungörs på Lemlands kommuns och Ålands landskapsstyrelsens anslagstavlor och en kopia av beslutet finns under denna tid framlagd för allmänheten på kommunkansliet och på landskapsstyrelsens registratorskontor. Beslutet finns även tillgängligt på Ålands miljöprövningsnämnds hemsida www.mpn.aland.fi. I kungörelsen framgår att sakägare kan anföra besvär över lagligheten av beslutet hos Ålands förvaltningsdomstol.

Bilagor

1. Besvärsanvisning.

Sigurd Lindvall
Ordförande

Maria Carlsson-Lönngrén
Miljöhandläggare